

RESUMÉ

Danmarks Evalueringsinstitut og Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Referat af møde med videnskabelig referencegruppe

Facilitatorer: Dina Madsen (EVA), Nanna Høygård Lindeberg (VIVE)

Medlemmer af referencegruppen:

- Anne Kjær Olsen, videreuddannelsesleder, Opvækst, Trivsel og Læring, KP
- Christian Chrstrup Kjeldsen, lektor, dr. Phil. i uddannelsesvidenskab. Viceinstituttleder for forskning og Leder af Nationalt Center for Skoleforskning på DPU.
- Elisabeth Bjørnestad, professor i dagtilbudspædagogik, Oslo Met (Norge)
- Line Togsverd, docent i barndomspædagogik, ph.d., UC Syd
- Mette Gørtz, professor i økonomi, Københavns Universitet. Medlem af børneforskningscenteret UddanKvant
- No Emil Kampmann, studieleder ved pædagoguddannelsen Hillerød, KP
- Simon Calmar Andersen, professor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, Direktør for TrygFondens Børneforskningscenter.

Indledning i plenum

EVA og VIVE præsenterede sig selv og rammerne for opgaven.

Med henvisning til at kunne tænke design relevant, blev der fra den videnskabelige referencegruppe spurgt til, hvordan kvalitetsundersøgelsen er tænkt i forhold til det nationale, kommunale og lokale niveau, og hvorvidt undersøgelsen skulle ud i alle institutioner eller i et repræsentativt udvalg. EVA og VIVE orienterede om rammerne ift., at der i første omgang skal designes en national undersøgelse.

EVA og VIVE opridsede kort hovedindholdet i den styrkede pædagogiske læreplan med fokus på det fælles pædagogiske grundlag, som er det aftalte udgangspunkt for den nationale undersøgelse.

Gruppearbejde

Begge grupper blev bedt om at forholde sig til den udsendte liste over dimensioner i det fælles pædagogiske grundlag, som EVA og VIVE har kondenseret på baggrund af Børne- og Undervisningsministeriets publikation "Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold". Begge grupper blev desuden bedt om, hvis muligt, at prioritere, hvad de ser som de vigtigste dimensioner, som

skal indgå i en nationale undersøgelse af kvalitet. Nedenfor gengives de pointer, som blev fremført i gruppediskussionerne, mens de enkelte dimensioner, som blev prioriteret, er at finde i slutningen af referatet.

Gruppe 1:

Generelt var drøftelserne i gruppe 1 præget af stor grad af enighed om fokus i undersøgelsen. Det var et gennemgående perspektiv, at en national undersøgelse skal tage udgangspunkt i den pædagogiske grundlag.

Følgende pointer blev fremført i gruppe 1:

Pointer vedr. undersøgelsen:

- Der gøres opmærksom på, at det er umuligt at vurdere alle dimensionerne i det fælles pædagogiske grundlag i én undersøgelse
- Undersøgelsen vil kalde på forskellige metoder til at afdække de forskellige dimensioner.
- Der var enighed om, at undersøgelsen primært skal fokusere på det, der sker i dagtilbuddet.

Pointer vedr. prioritering af dimensioner i det fælles pædagogiske grundlag:

- hvis man ikke ser dem som mennesker med egen stemme.
- Forældresamarbejde og overgang til skolen er ikke inde i dagtilbuddet, så de kommer i anden Børnesyn og pædagogisk læringsmiljø er to sider af samme sag
- Forslag til to fokusområder for undersøgelsen: 1) børnesyn, pædagogisk læringsmiljø og børnefællesskaber – den har fokus på det mikrosociale mellem børn og 2) læring, leg og dannelse. Der kan være overlap.
- Interaktion eller samspil, både mellem voksen-barn og barn-barn en vigtig dimension. Berører både børnefællesskabet og det pædagogiske personales rolle.
- Centralt at arbejde med respekt for dagtilbuddets brede mandat, som både rummer et her-og-nu-perspektiv og det at støtte børn til at begå sig som myndige væsener. Derfor fokus på, at man ikke tænker pædagogik som afgrænsede indsatser, men at blive mødt relevant og anerkendt i hele hverdagslivet, både i samspil med andre børn og i forhold til at blive mødt som et nysgerrigt væsen.
- Væsentligt at få blik for det pædagogiske miljø og pædagogiske samspil i hele hverdagslivet. herunder hvad er de strukturelle rammer, hvordan er dagen struktureret? Det handler ikke kun om normering, men også om organisering, hvor der ikke er for mange afbrydelser af børnenes leg, muligheder for at kunne blive mødt relevant og opmærksom, muligheder for at få støtte i hverdagsliv, når man er en lille person i gang med at udforske relationer til andre.
- Kvalitet vedrører også arbejdsdeling og organisering i institutionen, fordeling af opgaver i forhold til forskellig uddannelsesbaggrund og roller.
- En del af det pædagogiske arbejde som overses, men som er vigtig for de oplevede kvalitet, er hele omsorgsdelen, forstået som er der tid til at få skiftet bleen, er der tid til at sætte sig ned og trøste, når der skal trøstes. Det omsorgsarbejde, som pædagogerne også skal have tid til, det er noget andet end udvikling- og læringsdelen.
- En anden dimension handler om, at dagtilbud har en samfundsfunktion, hvor de skal skabe myndige medborgere i et demokratisk samfund. Her er det vigtigt at se på, om børnene har stemme ind i deres hverdag. Pædagogisk praksis, uanset om det er de små eller det er ældre

demente, handler om at varetage og understøtte myndighed og værdighed. Den kan ikke understøttes, række.

- Forældresamarbejde kan dog være særligt væsentligt i forhold til børn i udsatte positioner

Moderator spørger til børn i udsatte positioner, som er nævnt som en tværgående dimension.

- Vi får flere børn i udsatte positioner med individuelle behov. Den del skal afdækkes i forbindelse med dimensionerne omsorg og samspil. Børns medvirken kommer også til udtryk i samspil - hvordan sammensætter vi aktiviteter, hvilke aktiviteter tilbydes for at imødekomme børnenes behov? Hvordan inkluderer vi udsatte børn? Og så er der viden om udsatte børn. Den er meget vigtig. Der er mange udsatte børn, hvis vi skal se hvert individ hvert for sig. Hvilke kompetencer har de ansatte til at se det?
- Det pædagogiske arbejde handler om at socialisere de marginaliserede. Derfor går det igen i alle temaer. Man kan ikke tale om leg uden at tale om dem, der ikke er med i legen, og ikke tale om børnefællesskaber uden at vi har alle med på deres egne vilkår. Børn i udsatte positioner er tværgående. Det gode pædagogiske læringsmiljø er det, som får børn i udsatte positioner til ikke at være det.
- I forhold til hele samtalen om udsathed, og hvad det er for noget: Der er forskel på, om undersøgelsen designes undersøgelsen, så den differentierer børnene med forskellige trin/spørgsmål til forskellige trin, eller om der ses på, om der i det pædagogiske læringsmiljø differentieres, dvs. tilpasses det enkelte barns behov. Førstnævnte, altså at indtænke det i designet at se efter forskellige indikatorer for børnenes alder, så kan man risikere at reproducere forskellige udviklingsforståelser.
- Børnehaven skal tilpasse dagen til barnet ud fra barnets behov. Det handler om, hvordan man balancerer individet med fællesskabet. Det er kvalitet, når man får balanceret, givet alle det, de skal have og inkluderet i fællesskab. Hvordan udvikler man gode pædagogiske praksisser ud fra det? Det er vanskeligt, men vigtigt at være bevidst omkring.

Gruppe 2:

I gruppe 2 drøftedes design for en kvalitetsundersøgelse overordnet, herunder mulighederne for at tilvejebringe viden om betydningen af dagtilbud for børns udvikling, læring, trivsel og dannelse, dels i dagtilbudsalderen, dels på længere sigt. Generelt var der i drøftelserne i gruppe 2 fokus på, hvordan en national undersøgelse med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag kan belyse proceskvalitet, herunder pædagogisk praksis, leg.

Der var endvidere en drøftelse af forskellige dataindsamlingsmetoder, herunder observation, interview og registerdata.

Følgende pointer blev fremført i gruppe 2:

Pointer vedr. undersøgelsen:

- Fokus på betydningen for børns udvikling af at være i dagtilbud.
- Væsentligt at afdække, om dagtilbud kommer børnene til gavn.
- Vurdering af, at det ikke vil være muligt at måle/registrere alle mulige aktiviteter i dagtilbud og med afsæt heri indkredse, hvilke dagtilbud der gør det bedst.
- De indikatorer, man skal kigge på (i undersøgelsen), er nogle, vi allerede ved, har en betydning, fx fra forskning. Noget, der har en betydning for børnene, på en positiv måde.

- Vi skal tænke med på det syn på læring og dannelse, der er i det pædagogiske grundlag, for børnene her og nu.
- Det er både væsentligt at belyse resultat kvalitet (for børn i dagtilbudsalderen og senere i deres liv) samt proceskvalitet (at få et overblik og en indsigt over hvilken pædagogik der bedrives).
- Det er i en undersøgelse vigtigt at fokusere på processer, som vi ved, kan gøre en forskel. Så dem kan vi kigge på, når vi skal iagttage dagtilbud.
- Det vil være relevant at søge at afdække, om der er nogle dimensioner, der er særlig prægnante ift. proceskvalitet. Herunder om der er nogen dimensioner, der er en form for ”overdimension” ift. andre dimensioner.

Pointer vedr. prioritering af dimensioner i det fælles pædagogiske grundlag:

- Alle dimensioner i det pædagogiske grundlag er vigtige, fx børnesyn og legen. Det er svært at prioritere.
- Hvis man skulle gøre alle dimensioner til genstand for måling, vil mange af dimensionerne være forbundne. Hvis man i dagtilbuddet gør det ene, så gør man også det andet. Fx så skinner dagtilbuddets børnesyn igennem i de pædagogiske rutiner og aktiviteter.
- Ift. proceskvalitet er det relevant, om vi får øje på, om der er et indbydende rum, et rum, der indbyder til leg. Er der bøger fremme, kan børnene nå dem osv. Er der plads til både små og store grupper.
- Læringsmiljøet kan bestå af en fysisk dimension, inviterer rummene til leg og kreativitet, kan man børnene være to og to sammen og være lidt hemmelige og også flere sammen.
- I relation til pædagogisk praksis er det væsentligt at have fokus på børnesynet samt om det pædagogiske personale har gjort sig overvejelser over, hvordan dagen er organiseret. Hvornår har børnene plads, og hvornår er børnene på. Børnesynet og læringsmiljøet ville være meget væsentlige punkter, for det rummer meget af det andet. Det vil korrelere med kvalitet på andre dimensioner.
- Dimensionerne er ikke udformet som udtømmende kategorier, og derfor er det svært at pin-pointe, hvilken der skal være nummer et og nummer to. Børnesyn er imidlertid en kernetidimension, og så i den forbindelse hvordan arbejder personalet med børneperspektiver.
- Væsentligt at beskæftige sig med, hvilken kultur dagtilbuddene har for fx at arbejde med evaluering, altså personalets egne refleksioner over, hvad der foregår i den pædagogiske praksis.
- Leg er en væsentlig dimension. I undersøgelsen kunne denne dimension udfoldes yderligere end det gøres i loven og de tilknyttede dokumenter. Eksempelvis ved at undersøge hvordan de voksne giver mulighed for børnenes leg. For børnenes leg kan forsvinde lidt i det pædagogiske læringsmiljø. Det kan man godt forfine og få nogle nuancer på. Hvad kan man gøre for at få legen til at gøre det, den kan. Leg er ikke bare leg, der findes masser af teori og tekster om, hvordan man kan undersøge leg, og hvad der sker i børnenes leg.

Plenum - fremlæggelse fra hvert gruppe

Gruppe 1: Denne gruppe havde haft meget fokus på samspilsdimensionen, samspil mellem børn og pædagogisk personale, og hvordan tilpasser personalet læringsmiljøet til børnene. Så der er fokus på individ og fællesskab. Omsorgsdelen må ikke overses. Vi talte også om betingelser og struktur for processer i institutionerne mellem forskelligt personale. Og hvordan bruger man den tid,

man har sammen med børnene. Hvad ligger der i det pædagogiske læringsmiljø - fokus på hele dagen og ikke afgrænsede aktiviteter. Et andet centralt element er børnesynet, og hvad der ligger i det. Børn i udsatte positioner blev fremhævet som et tema, der går på tværs af det hele.

Gruppe 2: Denne gruppe startede på et mere overordnet niveau med at snakke om de forskellige elementer, både det processuelle, men også om betydningen for børn, og om forskellige mulige design for en undersøgelse.

Der er i gruppen enighed, om at dimensionerne er overlappende, og det vil være relevant at undersøge overlap nærmere empirisk.

Enighed om at børnesynet er en væsentlig dimension. Væsentligt at afdække børnesynet, og hvordan dagtilbuddene arbejder med børneperspektiver.

Dimensionen om læringsmiljøet er ligeledes væsentlig. Der er, dels en fysisk dimension ift. hvordan rummene er indrettet, og hvordan de inviterer til leg og giver børn muligheder. Dels en relationel del, herunder hvordan giver personalet mulighed for leg, og hvordan kan man give plads til børn og invitere til leg.

Evalueringskultur er også vigtigt.

Fælles drøftelse

Følgende pointer blev fremført i den fælles drøftelse:

- Kan man komme nærmere på en afdækning af atmosfæren i gruppen/dagtilbuddet? Atmosfæren siger noget om kvaliteten. Det ville være fint med en dimension, der går på atmosfæren. Den er vanskelig, men hvis vi kan indfange det, så ville det være godt. Også det fysiske læringsmiljø, og hvordan leg skabes, hvad er den gode atmosfære. Ofte har atmosfæren noget at sige ift. samspil og motivation.
- Der er et sammenfald mellem perspektiverne i de to grupper, og det er positivt. Der, hvor der ikke var et sammenfald, er om evalueringskultur og det er godt, det kom med, for det er væsentligt. I den anden gruppe fik legen meget plads, og det er godt.
- Hvis udgangspunktet er det fælles pædagogiske grundlag, og hvis vi skal tage det alvorligt, skal vi tænke dimensionerne sammen. Et børnesyn repræsenterer meget af det, der er intention med det pædagogiske grundlag. Hvad er det for et miljø, et kollektiv, der skabes, hvilken stemning er der.

Moderator spørger til forældresamarbejde og overgange, som ikke er nævnt af nogen af grupperne.

- Det er ikke forældresamarbejdet, der er omdrejningspunkt. Børn i udsatte positioner – det er der forældresamarbejdet kommer til udtryk, eller det manglende forældresamarbejde.
- Skole og overgange: er det så relevant, når vi taler om pædagogisk kvalitet i første omgang eller er det en dimension, som må komme efter? Sammenhængen mellem børnehave og skole. Børnesynet er det stærkeste element for overgangsarbejdet. Overgange må komme i næste runde som næste dimension, det hører ikke til i dagtilbud. Det er udvikling og læring, det som er dagtilbuddets mandat.
- Vi skal kigge ind i de pædagogiske processer, og hvad det har af betydning for kvalitet. Der er en interesse for pædagogiske processer.
- Overgange handler om konkrete måder at gøre det på. Fx kommer skolen ud i dagtilbuddet og kommer børnene på besøg i skole. Målet er et redskab der kan måle kvalitet i dagtilbud. Forskellig kvalitet i dagtilbud, og så kan vi blive klogere på, hvad det så kan gøre for overgange.
- Forældreperspektivet kan have stor betydning, hvordan bruger dagtilbuddet forældrene, så det kan være en vigtig dimension: hvor involverede er forældrene. Hvor meget medbestemmelse har forældrene. Det kan være en vigtig dimension ift. den pædagogiske praksis.
- Det har uden tvivl betydning, men det andet er mere vigtigt. I skal overveje, hvad er det der rammerne for undersøgelsen. Der er forældresamarbejde et andet perspektiv end fokus på motorrummet i dagtilbuddet, som arbejdsgruppen lagde vægt på. Også fordi forældregrundlaget er meget forskelligt demografisk. Det er ikke, fordi det ikke er relevant, men det er potentielt en rigtig stor boks, man åbner ift. hvad er kvalitet, og hvad er kvalitet i forældresamarbejde.
- Det handler om kvalitet fra forskellige perspektiver. Det er svært at udskille dem, men det er ikke en forældretilfredshedsundersøgelse

EVA og VIVE orienterede om processen videre frem.

Den liste, som var på de fælles slides til sidst, så ud som følger:

Primært:

- Børnesyn
- Børneperspektiver
- Fysisk læringsmiljø
- Evalueringskultur
- Leg
- Interaktioner mellem barn og voksen
- Pædagogiske læringsmiljø hele dagen
- Børnefælleskaber
- Omsorg
- Arbejdsdeling og organisering i institutionen

- Atmosfæren/stemningen
- Børn i udsatte positioner (tværgående)

Sekundært:

- Forældresamarbejde
- Overgang til skole.